

CAMILLUS NAGYLELKŰSÉGE

Két esztendővel Veji elfoglalása után a római sereg *Faleriit*, a faliscusok városát ostromolta. A faliscusok ugyanis orvul betörték római területre, és súlyos károkat okoztak. A római sereg vezére most is Camillus volt.

Az ostromgyűrű és a város között füves mezőség terült el. Egyik nap, mikor az ostrom szünetelt, ezen a réten, a város kapuja közelében fiúk játszadoztak. Labdáztak, birkóztak, versenyt futottak.

- Én voltam az első! - kiáltotta az egyik ifjú.

- Nem igaz, én! - válaszolt a másik.

Nevelőjük, egy idősebb ember igazságot tett köztük, aztán a fiúk birkózni kezdtek. Mikor ebből is elég volt, sétálni indultak.

Szokás volt ugyanis a faliscusoknál (mint más ókori népeknél is), hogy az előkelőbbek nevelőt vettek gyermekük mellé. Ez nemegyszer tudós görög rabszolga volt. Az ilyen nevelő azután nemcsak tanította a gyerekeket, hanem gyakorlatozott is velük, és sétára vitte őket. Természetesen nem lehetett akárki nevelő, és ha helybeli ember volt, annak okos és tanult embernek kellett lennie.

Mínthogy ostromlott városban sétára, játékra, testgyakorlásra nemigen volt hely és mód, a nevelő - ha a fegyverek hallgattak - kivitte a gyerekeket a kapu elé, a jó füves rétre, ott szokta őket gyakorlatoztatni. Ezen a napon is így történt. De séta közben, míg a nevelő a trójai háborúról mesélt a gyermekeknek, mind távolabb jutottak Falerii kapujától, és egyszer csak a mit sem sejtő gyerekekkel besétált a római tábor örállomásai közé. Itt sem állt meg, hanem ment egyenesen a fővezér sátrába.

Camillus csodálkozva nézte a gyermekeket és nevelőjüket, majd megkérdezte:

- Mit akartok itt? Hogy kerültök ide?

A nevelő így válaszolt:

- Faleriit a kezetekbe adtam, rómaiak, amikor ezeket az ifjakat kiszolgáltatom nektek. Mert tudjátok meg, hogy ezek nem mások, mint a fejedelem gyermekei.

Camillus először csak hallgatta, nem értette, mit akar, de mikor felfogta szavainak értelmét, roppant haragra gerjedt.

- Te gazember, tudod te, micsoda gyalázatot követsz el?! Azt hiszed, hogy az a nép és vezére, akihez jöttél, szintolyan, mint te? Bár a faliscusokkal nincsen szerződésünk, és nem szegnénk esküt, ha a te aljas ajánlatodat elfogadnánk, de ha ellenségeink is, mégiscsak emberek, és emberségesen kell bánnunk velük. Jegyezd meg jól: mi nem azért viselünk fegyvert, hogy védtelen gyermekekre emeljük, hisz ezeknek még a feldúlt városokban is megkegyelmeztünk! Mi csak fegyveresekre támadunk fegyverrel, no meg az olyan orvtámadókra, mint a te honfitársaid. De ha orvtámadóknak is nevezem a faliscusokat, mi, rómaiak, mégiscsak *római* eszközökkel: bátorsággal, ostrommal és fegyverrel fogunk ellenük harcolni, nem pedig olyan hitvány módon, mint te javasolod.

Aztán lictorai után kiáltott:

- Gyertek, fogjátok meg és vetkőztessétek le! Kössétek hátra mindkét kezét!

Majd a fejedelmi gyermekekhez fordult.

- Vigyétek vissza szégyenszemre várostokba! Hadd lássa a faliscusi nép, hogy milyen ellenséggel és barátokkal van dolga! Induljatok!

Csípős vesszőt adtak a fiúk kezébe, azzal hajtották vissza nevelőjüket a város falai közé. Közben a vesszőkkel jó nagyokat húztak mesterük hátára, és hangosan, csúnyán szidalmazták. A város népe összefutott erre a furcsa látványra, hogy a fejedelem gyermekei ütik-verik nevelőjüket. Jöttek a szenátorok is, ezek megszabadították az öreget, majd őt is, a gyermekeket is kifaggatták, hogy mi az, mi történt, mi az oka ennek a csúf jelenetnek. Az ifjak mindent elmondtak, és végül az öreg is töredelmesen bevallotta árulását, és hogy csak a római vezér nagylelkűségén múlt, hogy a fejedelem visszakapta gyermekeit. Ámulva hallgatta a nép, ámul a szenátus, a fejedelem pedig boldogan ölelte magához fiait. Falerii lelkülete egy csapásra megváltozott. Nemrég még ádáz ellensége volt Rómának, hallani sem akart békéről, még az is halál fia volt, aki szóba hozta, de most - most a nép, mely a gyűlölt nép vezérért egyetlen tettéért szívébe zárta, könyörgött a szenátusnak:

- Ne macacsoljátok meg magatokat! Kezdjétek meg a tárgyalást, és kössétek meg a békét!

A szenátus és a fejedelem hajlott a kérő szóra. Követeket menesztettek először Camillushoz a táborba, azután az ő utasítására Rómába, a szenátushoz.

Rómában a követeket barátságosan fogadták, bevezették őket a kúriába, ahol ezeket mondták:

- Római nép atyái! A ti hadvezéretek, Camillus legyőzött bennünket olyan győzelemmel, amelyet sem isten, sem ember nem gáncsolhat el, és mi megadjuk magunkat. Tesszük ezt abban a meggyőződésben, hogy a ti uralmatok alatt különb életünk lesz, mint saját törvényeink alatt. Ez a győztes legnagyobb dicsérete, legszebb dicsősége! Ez a háború két példával is szolgált az egész emberi nemnek. Az egyiket ti adtátok, amikor bebizonyítottátok, hogy még a háborúban is többre tartjátok a becsületet, mint a minden áron való győzelmet. A másikkal mi szolgálunk, amikor ez előtt a becsület előtt meghódolunk, és önként nektek adjuk a pálmát. Szép két példa ez, megszívelheti minden népe a világnak! Most pedig - a hatalmatokban vagyunk. Küldjétek embereket, hogy összeszedjék városunkból a fegyvereket, és másokat, hogy túszoikat szedjenek. Vegyétek birtokba az egész várost, mostantól fogva a tiétek! Bízvást reméljük, hogy sem mi nem bánjuk meg, hogy ti fogtok uralkodni rajtunk, sem ti, hogy megbízottatok bennünk.

A szenátus szívesen fogadta a faliscusok meghódolását. Faleriiban megtiltotta a zsákmányolást, mínthogy azonban a katonáskodás miatt a római nép ebben az esztendőben nem tudott adót fizetni, ezt az összeget a faliscusoknak kellett az állam pénztárába befizetni.

Camillus volt a falerii háború hőse; a legyőzött és a győztes egyaránt hálálkodott neki. Dicsőségének napja a legmagasabbra hágott.